

Birlikte (Ortak) Velayete Yönelik İsviçre Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Adem YELMEN¹

Öz

Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki bir ideale dayanmaktadır. Bu da, çocuğun her iki ebeveynle de ilişkiyi sürdürebilmesi ve birlikte (ortak) velayet durumunda her iki ebeveyn de eşit mesafede olmasıdır. Bunun yanında, eşler boşanmış olsalar dahi çocukları konusunda birlikte hareket etmeye devam etmelidir.

Çalışmada, İsviçre kanton mahkemelerinin ve Federal Mahkemenin, birlikte (ortak) velayet ile ilgili vermiş oldukları bazı kararlar incelenmiştir. Bu kararlarda birlikte (ortak) velayete hükmedilebilmesi için gözetilen kriterler ve sistemin olumlu ve olumsuz yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Özetle, başarılı bir birlikte (ortak) velayetin bir kazan-kazan durumu olduğu ifade edilebilir. Gerçekten de sistem sağlıklı işlediğinde, çocuklar ile sadece bir değil her iki ebeveyn arasındaki ilişki güçlenmektedir. Ayrıca birden fazla çocuk durumunda, kardeşlerin birbirinden ayrılmaması da sağlanır. Bunun yanında ebeveynler kendi özel hayatlarını da dengeleme imkânına sahip olabilmektedir. Ancak birlikte (ortak) velayete hükmedilirken birtakım kriterlerin gözetilmesi gerekmektedir. Bu çalışma ile söz konusu kriterler, İsviçre yargı kararlarına yansıyan olaylar çerçevesinde izah edilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Velayet, birlikte (ortak) velayet, çocuğun menfaati, çocuğun iradesi.*

¹ İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ademyelmen@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3310-8216

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 13.11.2020 - Kabul Edildiği Tarih: 23.11.2020

İstanbul Aydın Üniversitesi, 23-24 Eylül 2020, Aile Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu tebliğ metnidir.

DOI: 10.17932/IAU.HFD.2015.018/hfd_v06i2007

Analysis of the Swiss Judicial Decisions for Joint Parental Responsibility

Abstract

The relationship between parent and child is based on an ideal. This means that child can maintain the relationship with both parents and is equidistant to both parents in the case of joint parental responsibility. Besides, even if spouses are divorced, they should continue to act together about their children.

In the study, some of the decisions taken by the Swiss cantonal courts and the Federal Court on joint parental responsibility are examined. In these decisions, the criteria and the positive and negative aspects of the system were tried to be determined in order to rule on joint parental responsibility. In summary, it can be stated that a successful joint parental responsibility is a win-win situation. Indeed, when the system functions well, the relationship between children and both parents is strengthened. It is also ensured that siblings do not separate from one another in case of more than one child. In addition, parents can have the opportunity to balance their private lives. However, some criteria should be taken into consideration while deciding on the joint parental responsibility. With this study, all the issues mentioned will be explained within the framework of the events reflected in the Swiss judicial decisions.

Keywords: *Parental responsibility, joint parental responsibility, child's interest, child's will*

I. GİRİŞ

İsviçre Medeni Kanunu'nun 298. maddesinde 1 Temmuz 2014'te yürürlüğe giren düzenlemeler ile birlikte (ortak) velayet uygulaması gündeme gelmiştir. Söz konusu maddede 1 Ocak 2017 itibariyle yürürlüğe giren son düzenlemeler neticesinde birlikte (ortak) velayete yönelik uygulamaların kapsamı daha da şekillenmiştir. Mahkemeler, bu düzenlemelerin bir sonucu olarak, bir anne veya babanın ya da çocuğun talep etmesi halinde birlikte (ortak) velayet ihtimalini değerlendirmektedir.

Boşanma sonrasında anne-baba ile çocuk arasındaki ilişki bir ideale dayanmaktadır. Bu da, çocuğun hem annesi hem de babasıyla ilişkiyi

sürdürebilmesi ve her ikisine de eşit mesafede olmasıdır. Bunun yanında, eşler boşanmış olsalar dahi çocukları konusunda birlikte hareket etmeye devam etmelidir. Bu idealin gerçekleşmesi için karşımıza birlikte (ortak) velayet müessesesi çıkmaktadır. Ancak birlikte (ortak) velayetin işletilmesi kolay değildir. Öncelikle birlikte (ortak) velayetin söz konusu olabilmesi için, birtakım kriterlerin gözetilmesi gerekmektedir. “Bu kriterler neler olabilir?” sorusunun cevabı, en azından önemli bir kısmı İsviçre yargı kararlarında karşımıza çıkmaktadır.

İsviçre yargı kararlarına yansıyan söz konusu kriterleri sekiz başlık altında toplamak mümkündür. Çocuğun üstün yararı çerçevesinde ele alınan bu kriterler;

- Çocuk yetiştirme yeteneği
- İletişim ve işbirliği becerileri
- İlişkilerin sürekliliği/istikrarı
- Coğrafi şartlar
- Kişisel bakım imkânı
- Çocuğun yaşı
- Kardeşler ile ilişki
- Çocuğun istekleridir.

II. İSVİÇRE YARGI KARARLARINA YANSIYAN KRİTERLER

1. Çocuk Yetiştirme Yeteneği

Burada dikkat edilen, anne ve babanın tek başlarına çocuğa bakabilme yetenekleridir. Anne babadan her birinin çocuğa gerekli sevgi, ilgi ve şefkati gösterip gösteremeyeceği değerlendirilmelidir. Bunun yanında, güvenilirlik, öngörülebilirlik, tutarlılık ve süreklilik kriterleri de göz önünde tutulmalıdır. Bu kapsamda, anne veya babaya, her birine ayrı ayrı çocuk yetiştirmede güvenilmelidir. Sorumsuz, düşüncesiz hareket ve hayat biçiminin olup olmadığına bakılmalıdır. Sergilenecek davranışlarda veya çocuğa yaklaşımda öngörülebilir tutum ve eylemler gösterilip gösterilemeyeceğine dikkat edilmelidir. Keza davranış ve iletişimde tutarlılık da önem arz etmektedir. Aynı şekilde, güvenilirlik, öngörülebilirlik ve tutarlılıkla birlikte, çocukla

İlgilenmenin de belirli bir düzeyde süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Zira düzensiz çalışma saatlerine sahip olan bir pilot babanın bulunduğu bir davada birlikte (ortak) velayet reddedilmiştir.

Çocuğun ihtiyaçlarına cevap verilebilecek olup olmaması da gözetilmelidir. Burada özellikle bebeklerin veya beş yaşına kadar olan çocukların gelişim ve eğitimi ile ilgili bilinmesi gereken özel bilgilere sahip olunup olunmadığı da araştırılmalıdır. Bu konuda da eşlerin tek başlarına ehil olup olmadıklarına bakılmalıdır. Bunların yanında anne ve babanın çocukla ve birbirleriyle ilişkilerinde sınırlar belirleme ve bunlara uyma noktasında gerekli çabaları gösterip göstermeyeceğinin de gözetilmesi gerekmektedir.

2. İletişim ve İşbirliği Becerileri

Birlikte (ortak) velayet, ortak önlemler ve karşılıklı bilgi gerektirdiğinden, anne ve babanın çocuk ile ilgili konularda birbirleriyle iletişim ve işbirliği içinde olmaları da büyük öneme sahiptir. Eğer anne baba arasında çatışma varsa ve devam ederse, çocuk da arada ciddi zarar görür. Anne ve baba arasında iletişim ve işbirliği sağlanamayacaksa birlikte (ortak) velayete hükmedilmemelidir.

3. İlişkilerin Sürekliliği / İstikrarı

Burada, çocuğun önceki hayat tarzının temel olarak devam edip edemeyeceğine bakılmaktadır. Bu noktada bir taraftan, çocuğun anne babası ile arasındaki ilişkinin aynı düzlemde devam etmesi, diğer taraftan çocuğun sosyal çevresini koruması gözetilmelidir. Mesela çocuğun aynı okula devam edebilmesi, arkadaşlarından kopmaması, hobilerine vs. devam edebilmesine bakılmalıdır.

4. Coğrafi Şartlar

Boşanmadan sonra anne ve babanın ikamet yerleri arasındaki mesafe de büyük önem arz etmektedir. Zira bu mesafe ne kadar uzak olursa, çocuk da o kadar daha çok yıpranır ve birlikte (ortak) velayetin sürdürülebilme ihtimali de o kadar düşer. Çünkü bölgeden bölgeye sürekli değişim, sürekli eşyaların toplanması ve transfer süreci çocuğa büyük külfetler getirebilir. Dolayısıyla çocuğun anne ve babası arasındaki geçişleri kolay ve pratik olmalıdır. Çocuk, diğer tarafta bir eşyasını unuttuğunda kolay bir şekilde

ona erişebilecek olmalıdır.

İkamet yerleri arasındaki yakınlık, aynı zamanda çocuğun sosyal çevresini korumasını da sağlar. Ayrıca ikamet yerleri arasındaki uzak mesafe yüzünden çocuğun okulunu nasıl ve nerde devam ettireceği sorunu ortaya çıkmamalıdır.

5. Kişisel Bakım İmkânı

Burada anne ve babanın tek başlarına çocuğa bakmaya uygun olup olmadıkları da gözetilmelidir. Anne ve babanın yeterli maddi imkânı, istekliliği ve zamanın olup olmadığına da bakılmalıdır. Burada zaman noktasında sadece sürenin miktarı önemli değildir, aynı zamanda çocukla geçirilen vaktin kalitesi de önem arz etmektedir.

6. Çocuğun Yaşı

Yukarıda ifade edilen kriterler çocuğun yaşına bağlı olarak farklı şekilde ağırlıklandırılabilir. Zira bebekler ve küçük çocuklar için farklı, okula yeni başlamış çocuklar için farklı, gençler için farklı öncelikler söz konusudur. Dolayısıyla birlikte (ortak) velayete hükmedilecekken çocuğun yaşı ve o yaştan getirdiği beklenti ve gereklilikler de göz önünde tutulmalıdır.

7. Kardeşler ile İlişki

Birden fazla çocuk varsa, kardeşler mümkün olduğunca birbirinden ayrılmamalıdır. Ancak kardeşler arasında özlük-üveylik durumunda da dikkat edilmelidir. Zira üvey kardeşler arasında çatışma olabilmektedir. Böyle durumlarda çocukların en menfaatine olan durum tercih edilmelidir.

8. Çocuğun İstekleri

Çocuk ne kadar büyükse ve görüşü ne kadar netse, karar verme sürecinde onun iradesine o kadar fazla ağırlık verilmelidir. Gerektiğinde uzman yardımı ile çocuğun istekleri tespit edilmelidir. Ancak çocuğun iradesi her zaman onun menfaatine olmayabilir. Çocuk, belirsizlik, güvensizlik ve hasarı kontrol etme psikolojisi içerisinde kendi menfaati açısından doğru kararlar veremeyebilir. Aynı şekilde çocuk, anne veya babasından birinin baskısı altında kalıyor olabilir. Bunlara da dikkat edilmelidir.

III. KARARLARDAKİ EN YAYGIN BİRLİKTE (ORTAK) VELAYETİN REDDİ SEBEPLERİ

İsviçre yargı kararlarına yansımış en yaygın ret sebeplerinin aşırı coğrafi mesafe, anne-babanın iletişim ve işbirliği içinde olmaması, anne ve babanın ayrı olarak çocuk yetiştirme yeteneğinin bulunmaması ve ilişkilerin sürekliliğinin/istikrarının bozulması olduğu gözlemlenmiştir.

IV. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Birlikte (ortak) velayet, başarılı bir şekilde işletildiğinde herkes açısından bir kazan-kazan durumudur. Gerçekten de sistem sağlıklı işlediğinde, çocuklar ile sadece bir değil her iki ebeveyn arasındaki ilişki güçlenmektedir. Ayrıca birden fazla çocuk durumunda, kardeşlerin birbirinden ayrılmaması da sağlanır. Bunun yanında ebeveynler kendi özel hayatlarını da dengeleme imkânına sahip olabilmektedir. Ancak birlikte (ortak) velayete hükmedilirken birtakım kriterlerin gözetilmesi gerekmektedir.

Başarılı bir birlikte (ortak) velayetin ön şartı, imkân dahilinde çocukların da velayete yönelik düzenlemelere katılımı ve bu düzenlemelerin ilgili herkesin değişen ihtiyaçlarına ve imkanlarına adapte edilmesidir. Bunun yanında hem ebeveynler hem de çocuklar birlikte (ortak) velayete istekli ve yetenekli olmalıdır. Ebeveynlerin ayırabilecekleri zaman ve finansal durumları da göz önünde tutulmalıdır.

Çocuğun her iki ebeveynle de iyi bir ilişki sürdürebilmesi için ebeveynler tarafından gerektiği kadar zaman ayrılmalıdır. Ancak çocuğun refahı için belirleyici faktör, sadece çocukla ilgilenilen sürenin miktarı değil, onun kalitesidir.

Ebeveynlerin ikamet yerleri arasındaki mesafe de göz önünde tutulmalıdır. Mesafe ne kadar kısa ise, çocuk açısından daha olumlu sonuçlar doğar. Gerçekten de çocuk sosyal temaslarının devamlılığını sağlama ve aynı okula gidebilme imkânına sahip olur. Elbette ki bütün söz konusu kriterler çocuğun veya çocukların yaşına bağlı olarak farklı şekil alabilir.

Hal böyle olmakla birlikte, birlikte (ortak) velayetin çok yaygın bir şekilde uygulanması mevcut şartlarda çok mümkün gözükmemektedir. Zira boşanmaların büyük bir çoğunluğu sorunlu bir şekilde (hatta bazen ağır olaylı bir şekilde) gerçekleşmektedir. Eşler boşandıktan sonra genellikle birbirleriyle görüşmeyi tercih etmemektedir. Ayrıca boşanan eşler yeniden

evlendiklerinde, eski eşleriyle görüşmeye devam etmeleri mevcut evlilikleri açısından da sorunlara sebebiyet verebilmektedir. Bu da eşlerin iletişim ve işbirliği içinde olma kriterini ortadan kaldırdığı için, birlikte (ortak) velayet imkânı da ortadan kalkmaktadır. İsviçre uygulamasında tespit edebildiğimiz kararların yarısından fazlasında da birlikte (ortak) velayet talebi bu ve benzer sebeplerle reddedilmiştir. Bu ret oranı ülkemiz açısından muhtemelen daha fazla olacak, birlikte (ortak) velayete hükmedilmesi sınırlı düzeyde kalacaktır. Çünkü anlaşmalı boşanma dışında kalan boşanmalarda yukarıda yer verilen kriterlerin gerçekleşme ihtimali düşüktür. Aynı şekilde, aslında anlaşmalı boşanmalarda da bu kriterlerin sağlanması yine mümkün olmayabilir. Zira anlaşmalı boşanma şeklinde bir görüntü olsa da, taraflarda mahkeme süreci ile uğraşmak istemeden bir an önce mevcut evlilikten kurtulma reflexleri olabilmekte ve arka planda ciddi çatışmalar bulunabilmektedir. Böyle durumlarda da birlikte (ortak) velayet imkânı pek mümkün gözükmemektedir.

Bütün bu gerekçelere ve gerçekleşme ihtimalinin düşük olmasına rağmen, birlikte (ortak) velayet idealinin çok değerli olduğu kanaatindeyiz. Söz konusu kriterlere uygun bir şekilde işletilebilecek bir birlikte (ortak) velayet imkânının tanınmış olması, şartlar elverişli olduğunda değerlendirilebilecek olması bunların muhatapları açısından güzel bir imkân olacaktır.

KAYNAK KARARLAR

- [1] BGE 142 III 612.
- [2] BGE 142 III 617.
- [3] BGE 131 III 209, 212, E. 5.
- [4] BGE 131 III 334, E 5.2.
- [5] BGE 133 III 553, E 3.
- [6] BGer 5A_714/2015, E 4.2.1.2.
- [7] BGer 5A_373/2018.
- [8] BGer 5A_105/2016, E. 2.2.
- [9] BGer 5A_361/2010, E. 4.4.4.
- [10] BGer 5A_191/2016, E. 4.5.
- [11] BGer 5A_527/2015, E. 4.

- [12] BGer 5A_991/2015, E. 4.3.
- [13] BGer 5A_46/2015, E. 4.4.5.
- [14] BGer 5A_512/2017, E. 5.1.
- [15] BGer 5A_901/2017, E. 2.2.
- [16] BGer 5A_985/2014, E. 3.2.1.
- [17] BGer 5A_719/2013, E. 4.4.
- [18] BGer 5A_459/2015, E 6.2.2.
- [19] BGer 5A_627/2016.
- [20] BGer 5A_397/2018.
- [21] BGer 5A_54/2018.
- [22] BGer 5A_620/2016.
- [23] BGer 5A_512/2017.
- [24] BGer 5A_17/2017.
- [25] BGer 5A_794/2017.
- [26] BGer 5A_34/2017.
- [27] BGer 5A_1023/2017.
- [28] BGer 5A_888/2016.
- [29] Zivilgericht Basel-Stadt (BS), Urteil vom 28.6.2017 (EA.2017.14594).
- [30] Regionalgericht Bern-Mittelland (BE), Urteil vom 16.8.2017 (CIV 16 3971).
- [31] Regionalgericht Bern-Mittelland (BE), Urteil vom 14.11.2017 (CIV 17 1682).
- [32] Kreisgericht St. Gallen (SG), Urteil vom 26.9.2017 (IN.2015.176) und 27.9.2017 (SF.2017.189).
- [33] Kantonsgericht Obwalden (OW), Urteil vom 25.5.2017 (P 16/074/III).
- [34] Bezirksgericht Meilen (ZH), Urteil vom 19.6.2017 (EE170014).
- [35] Zivilgericht Basel-Stadt (BS), Urteil vom 5.6.2018 (EA.2017.14739).

- [36] Kantonsgericht Zug (ZG), Urteil vom 3.10.2017 (ES 2017 170) und 29.8.2018 (A1 2014 74).
- [37] Bezirksgericht Kreuzlingen (TG), Urteil vom 14.6.2018 (Z2.2017.154) und 9.7.2018 (Z2.2018.58).
- [38] Regionalgericht Bern-Mittelland (BE), Urteil vom 15.1.2018 (CIV 14 4612).
- [39] Kantonsgericht Zug (ZG), Urteil vom 11.9.2017 (ES 2017 334).
- [40] Kantonsgericht Zug (ZG), Urteil vom 3.10.2017 (ES 2017 12).
- [41] Kreisgericht St. Gallen (SG), Urteil vom 16.10.2017 (SF.2017.111).
- [42] Kreisgericht St. Gallen (SG), Urteil vom 7.2.2018 (IN.2016.40).
- [43] Richteramt Dorneck-Thierstein (SO), Urteil vom 4.7.2018 (DTZPR.2018.164).
- [44] Bezirksgericht Kriens (LU), Urteil vom 8.8.2018 (2C2 17 573).
- [45] Kantonsgericht Glarus (GL), Urteil vom 15.10.2018 (ZG.2018.00686).
- [46] Bezirksgericht Pfäffikon (ZH), Urteil vom 10.5.2017 (EE150015).
- [47] Bezirksgericht Hinwil (ZH), Urteil vom 19.6.2017 (EE170036).
- [48] Bezirksgericht Zürich (ZH), Urteil vom 14.12.2017 (EE170157).
- [49] Kreisgericht St. Gallen (SG), Urteil vom 10.8.2017 (SF.2017.12) und 10.10.2018 (SF.2018.122).
- [50] Bezirksgericht Meilen (ZH), Urteil vom 29.9.2017 (EE170018).
- [51] Bezirksgericht Andelfingen (ZH), Urteil vom 2.3.2018 (FE150008).
- [52] Kantonsgericht Glarus (GL), Urteil vom 26.1.2017 (ZG.2016.00813).
- [53] Bezirksgericht Winterthur (ZH), Urteil vom 26.4.2017 (EE160002).
- [54] Bezirksgericht Zürich (ZH), Urteil vom 17.7.2017 (FE150286).
- [55] Bezirksgericht Zürich (ZH), Urteil vom 26.7.2017 (EE170086).
- [56] Tribunal du district d'Entremont (VS), Urteil vom 16.8.2017 (20181213174034500.00).
- [57] Bezirksgericht Dielsdorf (ZH), Urteil vom 23.10.2017 (EE170034).

- [58] Bezirksgericht Dietikon (ZH), Urteil vom 3.4.2018 (EE170115).
- [59] Regionalgericht Emmental-Oberaargau (BE), Urteil vom 20.7.2018 (CIV 17 2203).
- [60] Bezirksgericht Kriens (LU), Urteil vom 29.10.2018 (2C2 18 313).
- [61] Regionalgericht Viamala (GR), Urteil vom 11.12.2018 (135-2018-182).
- [62] Kantonsgericht Graubünden (GR), Urteil vom 10.7.2017 (ZK1 17 31).
- [63] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 12.10.2017 (LY170009) und 19.7.2018 (PQ180028).
- [64] Cour de Justice Genève (GE), Urteil vom 5.12.2017 (ACJC/1576/2017).
- [65] Kantonsgericht Schwyz (SZ), Urteil vom 3.5.2017 (ZK2 2016 66).
- [66] Obergericht Zürich (ZH), zwei Urteile vom 7.6.2018 (PQ180014 und PB180014).
- [67] Obergericht Solothurn (SO), Urteil vom 30.10.2018 (ZKBER.2018.32).
- [68] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 13.7.2017 (LE170016).
- [69] Tribunal cantonal vaudois (VD), Urteil vom 1.3.2018 (TD14.05138).
- [70] Obergericht Solothurn (SO), Urteil vom 7.6.2018 (ZKBER.2018.21).
- [71] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 12.7.2018 (LE170070).
- [72] Cour de Justice Genève (GE), Urteil vom 21.8.2018 (ACJC/1127/2018).
- [73] Tribunal cantonal vaudois (VD), Urteil vom 28.12.2017 (JI17.02501).
- [74] Tribunal cantonal vaudois (VD), Urteil vom 24.7.2018 (TD13.03351).
- [75] Appellationsgericht Basel-Stadt (BS), Urteil vom 1.2.2018 (ZB.2017.32).
- [76] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 23.2.2018 (LC170015).
- [77] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 18.9.2018 (LY180015).
- [78] Cour de Justice Genève (GE), Urteil vom 25.7.2018 (ACJC/1010/2018).
- [79] Cour de Justice Genève (GE), Urteil vom 24.3.2017 (ACJC/360/2017) und 15.8.2017 (ACJC/1046/2017).

- [80] Obergericht Obwalden (OW), Urteil vom 18.7.2017 (OGVE 2016/2017 Nr. 1).
- [81] Kantonsgericht St. Gallen (SG), Urteil vom 18.8.2017 (FO.2015.22).
- [82] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 10.11.2017 (LC170016), vom 12.12.2017 (LE170024), vom 13.3.2018 (LE170061), vom 15.3.2018 (LE180001) sowie vom 18.5.2018 (LY180010).
- [83] Obergericht Bern (BE), Urteil vom 22.2.2018 (ZK 17 641) und 31.8.2018 (ZK 18 384).
- [84] Kantonsgericht St. Gallen (SG), Urteil vom 14.6.2018 (FO.2016.18) und 7.8.2018 (ZV.2018.103).
- [85] Kantonsgericht Schwyz (SZ), Urteil vom 4.3.2019 (ZK2 2018 49).
- [86] Obergericht Glarus (GL), Urteil vom 31.3.2017 (OG.2017.00006).
- [87] Obergericht Solothurn (SO), Urteil vom 16.5.2018 (ZKBER.2018.2).
- [88] Kantonsgericht Freiburg (FR), Urteil vom 1.10.2018 (101 2018 57).
- [89] Tribunal Cantonal Neuchâtel (NE), Urteil vom 5.9.2017 (CMPEA.2017.14).
- [90] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 22.11.2017 (LE170049).
- [91] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 9.2.2018 (LC170031).
- [92] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 2.3.2018 (PQ170081).
- [93] Obergericht Zürich (ZH), Urteil vom 6.11.2017 (LE170026).
- [94] Kantonsgericht Luzern (LU), Urteil vom 28.6.2018 (LGVE 2018 II Nr. 4).